

KNIŽNÁ REVUE

★ 13. ČÍSLO ★

★ XVI. ročník ★ ISSN 1210-1982 ★ ISSN 1336-247X ★

★ 21. JÚN 2006 ★

Súčasťou programu konferencie *Ľudovít Štúr a reč slovenská* bola aj prezentácia akademického vydania diela *Nauka reči slovenskej*. Do života ju uviedli básnik Ján Buzássy a riaditeľ Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra Slavomir Ondrejovič. Foto Peter Procházka

Z OBSAHU

- Valerij BRIUSOV: Posledné stránky denníka . . . s. 3
- Radovan BRENKUS: Dohoda s diablom s. 4
- Mark KURLANSKY: 1968. Rok, ktorý otriasol svetom
- Katarína GILLEROVÁ: Ráno neplačem
- Žena nie je tovar
- Rudo HAUZER: V tme rozoznám Pinocchia
- Marián GRUPAČ: Noblesa s. 5
- Finalisti Anasoft litera 2006 s. 6
- Peter BILÝ: Posledná siesta milencov s. 6
- Rozhovor s českým literárnym vedcom a prekladateľom Miroslavom ZELINSKÝM . . . s. 7
- Edičná činnosť Kabinetu divadla a filmu SAV . s.8
- Veľká kniha o umení s. 8
- Najpredávanejšie knihy v Španielsku s. 11
- Rozhovor s poetkou a prekladateľkou Janou KANTÁROVOU-BÁLIKOVOU s. 12

...poverili ma, aby som pomohol pri vítaní na svet knihy Ľudovíta Štúra *Nauka reči slovenskej*. Kniha, o ktorej každý počul, ale málokto ju čítal, zohrala významnú úlohu v našich dejinách. Uvedomujeme si, aký výnimočný človek ju písal. Politik, filozof, novinár a básnik zanechal v tomto národe hlbokú stopu. Vedel, že jazyk je pre národ prvoradá vec. V jazykovednej oblasti mal predchodcov, jeho nástup na tomto poli nebol celkom popretím všetkého, čo pred ním bolo. A boli pred ním nie bezvýznamné zjavy. Anton Bernolák je pre mňa významný aj tým, že v jeho slovenčine písal mne blízky a mnou obdivovaný Ján Hollý. Štúrova slovenčina mala širší záber, obsiahla väčšie územie, ňou písali básnici z Liptova, z Gemera i odinakaľ, a každý na svoj spôsob tvoril jazyk, ktorý sa stával spisovným. Sládkovič, Botto, Janko Kráľ, Samo Chalupka a ďalší poznačili mysle Slovákov na celom Slovensku a prispievali k jeho prebudeniu a jednote. Začiatkom tohto pohybu bol Štúr. Jazykové zjednotenie prinieslo pre slovenskú kultúru novú etapu. Jazyk používame na dobré i na zlé, kazíme ho i naprávame, on nás inšpiruje a všetko znáša. Napráva nás. Žije. Pán Štúr, zanechali ste nám dobrý nástroj, záleží na nás ako a na čo ho použijeme.

Štúr sedí nad stolom a strúha brko,
Treba písať tak, ako spieva ľud,
Tak presladko a prehlboko,
Tak za srdce, ako sa spieva z pút.

Z príhovoru Jána Buzássyho 13. 6. 2006

NÁŠ TIP ■ NÁŠ TIP ■ NÁŠ TIP ■ NÁŠ TIP ■ NÁŠ TIP

Peter GLOCKO

KLIATBA ČIERNEHO ANJELA ALEBO DIABLOV TESTAMENT

Martin, Vydavateľstvo Matice slovenskej 2006

Historickým námetom sa vo svojej próze venuje Peter Glocko už dlhšie: či už ide po stopách J. Verna, H. Ch. Andersena, alebo tvorivo prerobáva Dobšinského rozprávky. Podnetne pritom pracuje s pramennou literatúrou, pramenným výskumom podriaďuje i fabuláciu – výsledkom sú knihy, kde sa vernosť faktom spája s plnosťou epického slova.

Námet, ktorý Glocko spracoval v tejto knihe, zaujal už pred rokmi spisovateľku Teréziu Vansovú, ktorá vytvorila román *Kliatba*, za ktorý ju aj zatracovali (L. Nádaši-Jégé), aj zaň dostala štátnu cenu (1927). Oboch autorov celkom iných historických období priťahovala postava maniackálneho zvodcu žien, vraha a násilníka Ľudovíta Feketeho, najmä jeho vzťah ku krásnej, mladej a nevinnnej manželke Faninke. Príbehy oboch spisovateľov majú oporné body v svedectvách archívov i v iných písomnostiach, ich rámce sú však iné: pokým Vansovej príbeh je vyrozprávaný na priadkach, teda všetko zlo, tajuplnosť, záhadnosť a hrôza do takého prostredia na slovenskej dedine akosi patrili, Glocko podáva celú históriu ústami mestského fyzikusa Fontaniho, človeka, ktorý má síce trízve povolanie, zato si rád uhne, no na všetky opísané zverstvá by nestačila ani jeho alkoholom potúžená fantázia.

Ľudovít Fekete sa ku svojej v meste nevelmi obľúbenej zvolenskej rodine (matka a dve nevydaté sestry) vracia z „veľkého“ sveta, opradený povestami o bohatstve i vplyvných známostiach a postavení. Zároveň s nim síce prichádza do mesta aj povest o neznámom vrahovi mladých žien,

ktoré najskôr štekli (a ukáže sa, že aj on v detstve spolužiacky štekli) a odrezával im vrkoče), to však neprekáža bohatej rodine Veselovskovcov, aby si ho neulovili za ženicha pre svoju krásnu dcéru. Glockova (i Vansovej) Faninka je nevinná, ešte všetko pekné očakávajúce dievča, ktoré prechováva nesmelé city k študentovi Mikulášovi; i ten však hynie rukou vraha. Faninka je celkom v područí svojej autoritatívnej matky, ktorú načisto zaslepia Feketeho veľkopanské spôsoby; vzájomná interakcia medzi veľkomožnou paňou a vrahom je však aj plná (sotva) skrývanej erotiky, pudovosti. Glocko výrazne prehľbil líniu, ktorá sa u cudnej Vansovej len naznačovala, a tak vzťah medzi svokrou a zaťom je plný obscénnych narážok, najčastejšie vyjadrených skôr v gestách ako slovách, zo strany zaťa – svokra je zobrazená ako tieto pozornosti potešene prijímajúca bytosť, ktorá nerozmýšľa o ich pozadí, o zaťovej zverskej podstate; v celom deji však táto postava, hoci ona svojim nahovaraním na sňatok spustila celú tragédiu, nevystupuje ako akokoľvek mysliača bytosť, len ako malomestské zvieratko, ktoré nevystrekuje hlavu zo svojej klietky, možno preto ju vcelku perverznej vzťah so zaťom teší a napĺňa rozličnými nereálnymi snami a predstavami.

Z postáv je azda najzaujímavejšia „Zuzka kriplík“ – beznohé dievča, Faninkina vrstovníčka, ktorá s nebyvalým ostrovtipom všetko buď komentuje, alebo na veci poukazuje, vo vhodnom čase vyberá vhodné piesne, ktoré na malom mieste charakterizujú a spresňujú celú tragickú situáciu. „Skazený“

zeman Fekete sa nemení ani v manželstve, aj v ňom si ponecháva staré (zlo)zvyky, nevzdáva sa bujarej spoločnosti a mladomanželka mu prichodí chladná a nudná. Hlavnú osnovu Feketeho vyciňania v manželstve dopĺňa súd so zvedenou Madlenou Skubikovou, a ako sa ukazuje, aj tam, a nielen tam, znova poznať Feketeho vinu.

Glocko napísal príbeh zvolenského diabla ako pútavú prózu, pričom historický rámec aj s jeho typickým jazykom text skôr dotvára, dofarbuje. Autor pracuje s jazykom veľmi citlivo, čo ukazuje aj opis scény, keď tehotnú Faninku nájdu zabitú – „mladá žena a budúca matka... mala rozprávaný život...“ (str. 263).

Glockovu knihu by si mohli pre seba nájsť jednak milovníci oddychových žánrov (tak pociťovala literárna kritika aj Vansovej román), aj každý, koho zaujíma dobrá historická próza.

Viera Prokešová

NAJ predávanejšie knihy v máji

Vydavateľstvo Slovenský spisovateľ, a. s., Andreja Plávku 12, 813 67 Bratislava, tel: 02/4437 3965

1. Agatha Christie: Zabudnutá vražda
2. Deborah Crombieová: Teraz môžeš plakať
3. Brat D. Ehrman: Da Vinciho kód. Pravda a fikcia
4. Mary Higgins Clark: Noc mi dáva moc

Slovenské

1. Katarína Gillerová: Ráno neplačem
2. Katarína Gillerová: Láska si nevyberá
3. Katarína Gillerová: Dotkni sa ma, láska

Vydavateľstvo Ikar, a. s., Kukuričná 13, 830 08 Bratislava, tel: 02/4910 4333

1. Paulo Coelho: Ako rieka, ktorá plynie
2. Danielle Steelová: Nemožné
3. Athur Golden: Pamäti gejšy
4. Henrik Eberle – Mathias Uhl: Kniha Hitler

Slovenské

1. Táňa Keleová-Vasilková: Kvety pre Lauru
2. Petra Nagyová-Džerengová: Za to mi zaplatíš!
3. Edita Sipeky: Leháro

Vydavateľstvo Slovart, spol. s r. o., Bojnická 10, P. O. Box 70, 830 00 Bratislava 3, tel: 02/4920 1800

1. Dan Brown: Da Vinciho kód
2. Dan Brown: Anjeli a démoni
3. Dan Brown: Digitálna pevnosť
4. Dan Brown: Bod klamu

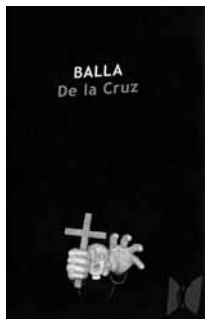
Slovenské

1. Boris Filan: Wewerka
2. Maxim E. Matkin: Mexická vlna
3. Maxim E. Matkin: Láska je chyba v programe

Finalisti Anasoft litera 2006

Odborná porota literárnej ceny **Anasoft litera 2005**, ktorú tvoria Vladimír **Barborík** – historik a literárny kritik, Jozef **Bžoch** – literárny kritik, Peter **Darovec** – literárny vedec, Jan Antonín **Pitínský** – dramatik, divadelný režisér, básnik a prozaik a Miroslava **Vallová** – prekladateľka, vybrala 8. júna 2006 finalistov literárnej ceny **Anasoft litera** za rok 2005.

Vyhlasenie druhého kola a víťaza literárnej ceny **Anasoft litera**, ktorý ziska 200 tisíc SK, bude 9. novembra 2006.

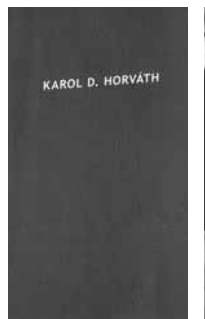
Balla: De la Cruz, Koloman Kertész Bagala, L.C.A., 2005

Jaroslava Blažková: Happyendy, Aspekt, 2005

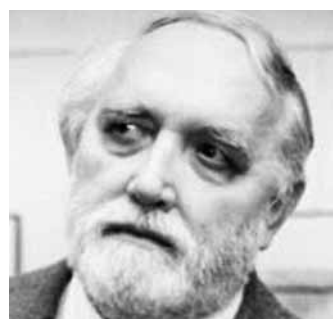
Etela Farkašová: Stalo sa, Aspekt, 2005

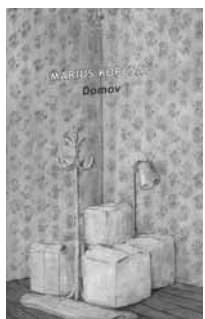
Karol Horváth: Karol D. Horváth, Koloman Kertész Bagala, L.C.A., 2005

Ján Johanides: Hmla na našej trpezlivosti (Príbehy dvoch žien), Koloman Kertész Bagala, L.C.A., 2005

Daniela Kapitáňová: Nech to zostane v rodine!, Koloman Kertész Bagala, L.C.A., 2005

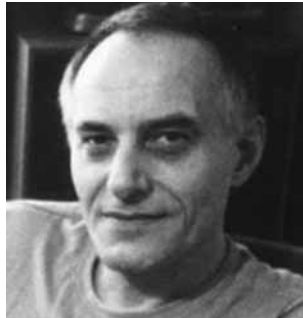
Mária Kopcsay: Domov, Koloman Kertész Bagala, L.C.A., 2005

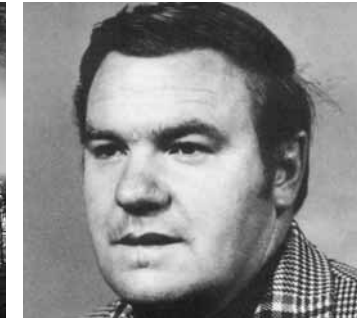
Dušan Mitana: Zjavenie, Koloman Kertész Bagala, L.C.A., 2005

Pavel Vilikovský: Čarovný papagáj a iné gýče, Slovenský spisovateľ, 2005

Milan Zelinka: Príbehy z Karpát, Slovenský spisovateľ, 2005

Anasoft APR je slovenská firma pôsobiaca na trhu už 13 rokov. Je popredným poskytovateľom konzultčných a integračných služieb, dodávateľom komplexných ICT riešení. Úspech spoločnosti u domácich i zahraničných zákazníkov je založený na flexibilnom prístupe a pochopení potrieb. Prírodnou súčasťou života firmy sú jej filantropické aktivity, za čo bola ocenená tento rok hlavnou cenou Via Bona pre malé a stredné podniky.

Prečo ste sa rozhodli podporiť Anasoft literu?

Spoločnosť Anasoft APR strategicky zameriava svoje filantropické aktivity na podporu vzdelávania, a to najmä na kreatívne vzdeláva-

nie skúsenosťou. Vzdelávať možno každého a každý si aj vzdelanie zaslúži – nielen deti a mládež, ale aj dospelá verejnosť. Možno sa zdá paradoxné, že softvérová firma podporuje literatúru, avšak cez náš nadačný fond Myšlienka (www.myslienka.sk) podporujeme aj vzdelávanie skúsenosťou v technických a prírodných vedách.

Veľa ľudí je v rozpakoch, ak ide o súčasnú slovenskú literatúru a možno ani netušia, čím a kým je zastúpená. Od súťaže ANASOFT LITERA očakávame, že vzdelá verejnosť, ukáže kvalitnú slovenskú literatúru, priblíži ju čitateľovi, pre ktorého sú možno známe len väčšími propagované diela zahraničných autorov.

Nikto si nemusí pamätať telefónny zoznam autorov – či už z ANASOFT LITERY alebo zo strednej školy, ale ak si ľudia na základe tohto projektu začnú všimnúť našu domácu literárnu tvorbu a vytvorí si na ňu vlastný názor na základe niečoho spoznaného, prečítaných diel, tak, myslím si, splní súťaž svoj cieľ. A rovnako dúfam, že tiež slovenský autor pocíti podporu, ak nájde nový okruh čitateľov, alebo minimálne rozprúdi diskusiu o svojom diele.

Jana Ohrablová,

PR a marketingová manažérka Anasoft APR, s.r.o.

Všetko o Anasoft litere nájdete na www.anasoftlitera.sk

Peter Bilý: Posledná siesta milencov

Básnik a prozaik Peter Bilý (1978) sa narodil v Košiciach, na prahu dospelosti debutoval básnickou zbierkou **Spomalené prítmие** (2001), neskôr vydal ďalšie dve básnické zbierky **V zajatí obrazu** (2002) a **Insomnia** (2003, spoločná zbierka s Martinom Vladom). Roku 2004 mu vyšiel román **Démon svätosti**, roku 2005 **Vzbura anjelov**. Prinášame ukážku z jeho najnovšej básnickej zbierky, ktorá práve vychádza vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ.

Sonet o prímerí

A každá láska bola plytká
a žiadna nedávala záruku.
Noc odhalila biele lýtky.
A náhle: ďalšie ústa na krku.

Hľadal som nehu? Okrajovo.
To mláďa leží vo mne zabité.
Slabosť je pre mňa silné slovo.
Veď o chvíľu ma mala na byte.

V úbohom nočnom predstavení
šialená rozkoš. Prestrelený
som sa hnal hodvábnymi stehňami.

Dostala ma hneď prvou ranou.
Padol som k zemi, prišlo ráno.
„Požehnaný si medzi ženami.“

Sonet pre nikoho

Zabudnúť na jej silné slová.
Vymazať všetky nežné slovička.
Po milovaní ňa chce znova.
A poézia? Smutná kurvička.

Vášeň si nevyberá kríže.
Znášilni anjela a... do pekla!...
Už dosnívala o striptíze,
pri ktorom si ňa sama vyzliekla.

Tak obleč ju a pošli za ním:
za naivným a oklamaným.
On: zbožňuje ju, no s ním nespala.

Kým s tebou stvárila tie veci,
zabudol si sa. Ako všetci.
Kto tušil, že je taká nestála?

Zvierací sonet

Hľadala iba čistú vetu.
Láska ju premenila na zviera.
Z rozkoše priamo do sonetu:
kľč v slabinách a smiešna nevera.

Pointa ostane už skrytá.
Modlím sa ku Kristovým milenkám:
ráno mi žiadna nevyčíta,
že sám pred sebou k sebe utekám.

Zbytočné garde plachej dáme.
Veď kacír tajne prešiel cez jej chrám...
A láska?... Lásku iba predstieram,
aj život, na ktorý sa hráme.

Pery mám po jej bozkoch krvavé.
Zaspávam so sombrero na hlave.

Sonet v daždi

Spravme to. Ako zlodej v daždi
potichu, tajne vchádzam do teba.
Viem, že tu neostanem navždy.
A ako ďaleko je do neba!

V znamení kopa rekvizít.
Nebol to obyčajný spánok.
Kým ešte chcela s niekým žiť,
voda jej tiekla do topánok.

Kto ju chcel iba vlastniť, nemá ju.
Nepovedz poetkám, kde hľadajú
útechu prozaickí muži.

Snívali sa jej nahí anjeli.
Jeden z nich ma dnes večer zastrelí.
Za zvyšky oklamej túžby.

Ranný sonet

Spravila si to na mne schválne.
Všperkoch si vkázla priamo do oka.
Sen čakal za dverami spálne.
Súmrak bol skleslý a noc divoká.

Noc ako v slzách prostitútky,
ktorej sa plachí chlapi nebránia.
Kúp mi smiech a v ňom trápne smútky.
A ja ti vrátim ďalšie sklamania.

Milencov bavia lacné drámy.
Vieš, koľko ňa stál útek pred nikým?
Zabudneš na včerajšie flámy,
na spité vyznania a dotyky.

V okne už svitá. Nespala si.
Zabi ma v súradniciach krásy.

Jesenný sonet

Ticho na mŕtvej, opustenej pláži.
Čo bolo, bolo. Už sme dávno za vodou.
Samotu osamelosť neustráži.
Na letné lásky siahla jeseň rozchodov.

Október číta padajúce listy.
Odviate historky sa zdajú o ničom.
A milenci, tí veční masochisti
závidia morským pannám a ich panicom.

S kým piješ? Koho čakáš? Komu patíš?
A prečo si sa zdráhal predať na kríž?
Veď celé mesto chcelo dýchať do dlani.

Nemal si guráž na milostné básne.
O okamih spln za výstrihom zhasne.
Na prerieknutých perách: koniec vyznaní.

Sonet v zrkadle

Zrkadlo: o pol tváre bližšie.
Zrkadlo: noc čo noc buď proti nám.
Zrkadlo: poetické klišé.
Zrkadlo: zoči voči hodinám.

Zrkadlo: jej sny na vankúši.
Zrkadlo: obrátené obrázky.
Zrkadlo: netuší, čo tuší.
Zrkadlo: nemé okno do lásky.

Zrkadlo: dvojrozmerná story.
Zrkadlo: vypuklé a oválne.
Zrkadlo: príbeh nočnej mory.
Zrkadlo: pre milencov do spálne.

Zrkadlo: z pamäti ňa píše.
Zrkadlo: malé, trápne klišé.

